

ת"פ 35120/11/21 - מדינת ישראל נגד יעקב פלא (עציר),

בית המשפט המחוזי בירושלים
ת"פ 35120-11-21 מדינת ישראל נ' פלא(עציר)

בפני כב' השופט אלעזר נחלון
המאשימה
נגד
הנאשם
בשם המאשימה:
בשם הנאשם:

מדינת ישראל
יעקב פלא (עציר),
עו"ד נתי בן חמו
עו"ד מיכאל עירוני

גזר דין

א. כללי

1. הנאשם הורשע על פי הודאתו שניתנה במסגרת הסדר טיעון. הגיעה העת לגזור את עונשו.

ב. המעשים שביצע הנאשם והעבירות שבהן הורשע

1. ביום 6.3.23 הורשע הנאשם על פי הודאתו בעבירות של סחיטה באיומים, לפי סעיף 428 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק), והצתה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 448(א) סיפא לחוק.

2. על פי עובדות כתב האישום המתוקן שבהן הודה הנאשם, בינו לבין הנפגע התגלע סכסוך, על רקע טענות הנאשם בדבר חוב כספי שחייב לו הנפגע. הנאשם פנה אל הנפגע במספר הזדמנויות ודרש ממנו תשלום של כחצי מיליון ₪, שלטענתו הגיעו לו. אין מחלוקת כי דרישות אלה לא הביאו לתשלום הסכום.

על רקע האמור, במהלך הימים 12.9.21 עד 14.9.21, שחלו בעשרת ימי תשובה של אותה שנה, פנה הנאשם אל הנפגע בחמש הודעות קוליות, שבהן איים עליו כדי להניע אותו לשלם לו סכומי כסף שונים (כלל ההודעות פורטו בכתב האישום). בין היתר ביום 13.9.21 שלח הנאשם לנפגע הודעה שבה אמר "תעשה את מה שנכון... עכשיו יש לך הזדמנות תרוץ תסדר את העניינים... אם לא אני מבחינתי זהו נגמר נסיים את יום כיפור בשעת הנעילה הפשע חוזר לרחובות בקיצור מה מה זה שאתה מבין...". הנפגע השיב כי אין לו איך לשלם, ואז שלח הנאשם הודעה קולית נוספת ואמר "אפשר לבוא אליך בחג לעשות איתך... את היום כיפור... אני בצום לא אוכל הרבה אבל אני אהיה רעב לדברים אחרים". בהמשך שלח הנאשם הודעה נוספת שבה אמר "איש צר ואויב אמר העמלק הזה איש צר ועויין ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר מרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות עטרת זהב וליהודים הייתה הידה הופ". [1] ביום המחרת שלח הנאשם לנפגע הודעה קולית נוספת שבה אמר בין היתר "הלו בוקר טוב יש איזה פשה[2] חריג משהו אני רעב ג'ינג'י עוד שחרית יהודי רעב... אני כבר אכין משהו עליי... אני מזמין אותך אח שלי היקר איפה שלא תהיה".

בחלוף זמן מה החליט הנאשם להצית את בית הנפגע. בערב 31.10.21 הגיע הנאשם עם רכב לאזור הסטף, עלה על אופנוע - שאותו רכש מבעוד מועד בלא להשלים את רישום העברת הבעלות - ונסע לבית הנפגע. הנאשם הגיע לשם בשעה 21:25 לערך, שפך חומר דליק על דלת הכניסה לבית והציתה, וזאת כדי להניע את הנפגע להעביר לו

עמוד 1

סכומי כסף שונים, שלטענתו כאמור הגיעו לו. באותה עת שהו בבית הנפגע, רעייתו ההרה וששת ילדיהם. הנפגע שהבחין באש כיבה אותה, בעוד רעייתו וילדיו נמלטו. בשל מעשי הנאשם נשרף בחלקו ציפוי דלת הכניסה לבית ונותרו סימני פיח וחריכה על הקיר והתקרה מחוץ לבית הנפגע ובתוכו. כמו כן נמסו חלקים מרכב של שכן.

ג. הסדר הטיעון והראיות לעניין העונש

3. ההסדר בין הצדדים הושג לאחר שנשמעו עדי התביעה (לרבות עד תביעה שהמאשימה ויתרה עליו אך הנאשם קרא לו), ובטרם נשמעה עדות הנאשם. במסגרת ההסדר לא הושגה הסכמה כלשהי לעניין העונש.

4. לבקשת הנאשם נערך תסקיר בעניינו, ועל מנת לשמור על פרטיות הנאשם יובא האמור בו בתמצית. במסגרת התסקיר עמד שירות המבחן, בין היתר, על כך שהנאשם הוא כבן 36, נשוי ואב לשניים. הוריו של הנאשם נפרדו בהיותו פעוט בהליך גירושין ארוך ורווי מחלוקות; בגיל חמש הוא הועבר להתגורר עם אביו כנגד מתן גט לאם; ובגיל 17 שב להתגורר עם אמו ועם שלושת ילדיה מנישואיה השניים. שירות המבחן התרשם כי הסכסוך בין ההורים, על הסתעפויותיו, היה בעל השפעה ניכרת על הנאשם.

הנאשם נשר מלימודים לאחר 11 שנות לימוד, עבד בעבודות מזדמנות ולא גויס לצבא, ובנעוריו אף היה מעורב בהתנהלות לא נורמטיבית והשתמש בסמים. בגיל עשרים הנאשם ורעייתו נישאו, וכיום כאמור הם הורים לשניים שנולדו בחלוף זמן ולאחר קשיים. לטענת הנאשם הוא סובל מנכות במישור הנפשי ובשל פיברומיאליגיה, בין היתר על רקע תאונת דרכים שבה היה מעורב.

בנוגע לעבירות שבהן הורשע ציין הנאשם כי הנפגע הונה אותו וגרם לו הפסד עתק, ובגין כך הוא נקלע למצוקה נפשית. הנאשם הביע חרטה ויכולת בחינה עצמית ראשונית, אולם שירות המבחן התרשם כי הוא מתקשה לראות את "חלקיו המכשילים" ואת "מעורבותו הבעייתית" בביצוע העבירות.

שירות המבחן העריך כי קיים סיכון גבוה להישנות עבירות דומות מצד הנאשם. בהקשר זה התייחס שירות המבחן למאפייניו האישיותיים של הנאשם, לרבות נטייתו לפעול באופן אלים ואימפולסיבי במצבי משבר וקושי לחוש אמפטיה כלפי כאב של אחרים; וכן למידה המוגבלת שבה הוא נכון לבחון את דפוסי התנהלותו לצורך טיפול. שירות המבחן גם העריך שהנאשם עושה באלכוהול שימוש לא מיטיב (והוא אף הורשע בנהיגה בשכרות לפני מספר שנים), וציין כי גם בעניין זה טשטש הנאשם קשיים ושלל נזקקות טיפולית.

בסופו של יום לא המליץ שירות המבחן על שילוב הנאשם בתהליך טיפולי.

5. הנאשם עצמו הגיש חוות דעת קרימינולוגית מטעם מרכז "התחלה חדשה". במסגרת חוות הדעת נסקר בפירוט הרקע המשפחתי של הנאשם, תוך הדגשת הקשר המשמעותי שלו עם בת זוגו של אביו שנפטרה בהיותו בכיתה ה' ועם אביו שנפטר בהיותו בן 20, כמו גם תחושותיו המורכבות כלפי אמו. עוד הודגש הקשר המיטיב של הנאשם ורעייתו, והמקום המשמעותי של ילדיו בחייו. צוין כי מגיל 22 ועד מעצרו עבד הנאשם כעצמאי בתחום המיזוג. בנוגע לעבירות צוין כי הנאשם הביע חרטה, וכי הוא הביע גם "תובנות ראשוניות" בנוגע לטיפול. גם עורכות חוות הדעת התרשמו מכך שהנאשם "עובר קשת רגשות באופן מהיר מאד", והעלו את האפשרות שתגובותיו האימפולסיביות נובעות מקשיי קשב וריכוז וממצב נפשי של הפרעת דחק בתר חבלתית. כמו כן גם הן התרשמו שנדרשת מעורבות טיפולית בתחום האלכוהול, חרף העובדה שהנאשם עצמו שלל זאת. עורכות חוות הדעת סברו כי הנאשם הוא בעל "פוטנציאל שיקומי", ועל כן המליצו על שחרורו ממעצר והשתלבותו בתוכנית טיפול מתאימה.

6. יוער כי במקור ביקש הנאשם לפעול בהתאם להמלצות חוות הדעת, אולם בסופו של דבר ביקש לגזור את עונשו והודיע כי את התהליך הטיפולי ישלים לאחר ריצוי העונש (ראו עמוד 166 לפרוטוקול מיום 3.7.23 שורות 19-17).

ד. טענות הצדדים לעניין העונש

7. הצדדים הגישו עיקרי טענות בכתב והשלימו את טענותיהם בדיון.

8. המאשימה טענה כי מתחם העונש ההולם בעניינו של הנאשם עומד על בין 4.5 ל-8 שנות מאסר בפועל, העונש המתאים לו הוא 5.5 שנים, וזאת לצד מאסר על תנאי, וכן פיצוי לנפגע ולשכן שרכבו ניזוק.

המאשימה טענה כי מעשי הנאשם פגעו בערכים החברתיים שפירטה במידה גבוהה. בנוגע לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, המאשימה ציינה כי המניע הוא סכסוך אזרחי; הסחיטה בוצעה באופן מתמשך; ההצתה בוצעה לאחר תכנון מראש ובתחכום; נגרמו נזקי רכוש גם לנפגע וגם לשכנו שאינו מעורב, וכן נזקים נפשיים לנפגע ולמשפחתו; והנזק הצפוי עלול היה להיות פגיעה נרחבת בחיי דיירי הבניין וברכושם.

מבחינת נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה ציינה המאשימה כי הנאשם נעדר עבר פלילי, וכי הוא הודה במסגרת הסדר הטיעון, אך מנגד כי ההודאה נעשתה בשלב מתקדם של ההליך. המאשימה הוסיפה כי מתסקיר שירות המבחן עולה שהנאשם הוא בעל תובנות ראשוניות בלבד לגבי התנהלותו, וקיים סיכון גבוה להישנות עבירות דומות.

9. הנאשם לא נקב בגבולות מתחם העונש ההולם לשיטתו, אך טען כי העונש המתאים לו אינו עולה על 24 חודשי מאסר.

מבחינת נסיבות הקשורות בביצוע העבירה ציין הנאשם כי המניע למעשיו הוא סברתו שהנפגע הונה אותו, וכי במשך תקופה ממושכת הנפגע התחמק מלהשיב לו את כספו (להבדיל ממעשי סחיטה באיומים שבהם הסוחט מבקש לקבל כסף שאינו זכאי לו). כמו כן טען הנאשם כי מעשי הסחיטה באיומים עד ההצתה בוצעו במשך שלושה ימים והיו ברף הנמוך של העבירה, נוכח מהות האיומים ומניעיהם. הנאשם הוסיף וטען כי ההצתה לא סיכנה את הנפגע ומשפחתו, וכי הנזק הרכושי שנגרם אינו ברף הגבוה. [3]

מבחינת נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה ציין הנאשם כי הוא נטל אחריות על המעשים שבהם הורשע, וכי המעשים שונים ממשית מאלה שיוחסו לו במקור, ועל כן אין לזקוף לחובתו את השלב המתקדם שבו גובש הסדר הטיעון. כמו כן הפנה הנאשם לנסיבות המשפחתיות המורכבות שבהן גדל; למצבו הבריאותי והנפשי; לאפשרות השיקומית הממשית העולה מחוות הדעת שהגיש, העדיפה לטעמו על מסקנות שירות המבחן; לפגיעה ברעייתו ובילדיו; ועוד.

10. בדבריו שלו הדגיש הנאשם כי הוא עצור במשך זמן ממושך, וכי השהייה מאחורי סורג ובריח קשה עבורו וכך גם חוסר הוודאות בנוגע לעונשו הצפוי. הנאשם הדגיש את הקשיים המשפחתיים הנגרמים כתוצאה משהותו במעצר, ואת הרקע למעשיו שהוא סברתו כי הנפגע הונה אותו באופן מתמשך.

ה. דיון

ה(1) גזירת הדין - כללי

11. סעיף 40ב לחוק העונשין קובע כי "העיקרון המנחה בענישה הוא קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה עמוד 3

העבירה בנסיבותיו ומידת אשמו של הנאשם ובין סוג ומידת העונש המוטל עליו". סעיף 40ג(א) מורה כי בהתאם לעקרון ההלימה יש לקבוע "מתחם עונש הולם", וזאת תוך התחשבות "בערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה, במידת הפגיעה בו, במדיניות הענישה הנהוגה ובנסיבות הקשורות בביצוע העבירה". חלק מהנסיבות הקשורות בביצוע העבירה מנויות בסעיף 40ט לחוק, ובכללן מידת התכנון שקדם לביצוע העבירה, חלקו היחסי של הנאשם, מידת הנזק שנגרמה או שהייתה צפויה להיגרם מהעבירה, הנסיבות שהביאו את הנאשם לביצוע העבירה, ועוד (וראו סעיף 40יב הקובע כי ניתן לשקול גם נסיבות אחרות שאינן מנויות בסעיף 40ט).

12. לאחר קביעת מתחם העונש ההולם, יש לגזור את העונש המתאים לנאשם, וזאת תוך התחשבות בנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה (סעיף 40ג(ב) לחוק). נסיבות כאלה מפורטות בסעיף 40יא לחוק, וכוללות בין היתר את השלכת העונש על הנאשם ועל משפחתו, הנזקים שנגרמו לו מהעבירה ומהרשתתו, שאלת נטילת אחריותו על מעשיו ומאמציו להשתקם, מאמציו לתקן את תוצאות העבירה, שיתוף הפעולה של הנאשם עם רשויות החוק, התנהגות חיובית כללית ותרומה לחברה, נסיבות חיים קשות, חלופי הזמן, ועברו הפלילי של הנאשם (וראו סעיף 40יב הקובע כי הרשימה המנויה בסעיף 40ט אינה סגורה וניתן לשקול גם נסיבות אחרות). כמו כן ניתן להתחשב בצורך להרתיע את הנאשם ולהרתיע את הרבים (סעיפים 40ו-40ז לחוק).

13. במקרה שכאן, במסגרת הסחיטה ביצע כאמור הנאשם מעשים שונים: הוא הפנה כלפי הנפגע איומים מילוליים במספר הודעות קוליות, ובשלב מאוחר יותר הצית את דלת ביתו. בהתאם לסעיף 186 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, ניתן להעניש את הנאשם בגין כל אחד ממעשים אלה בפני עצמו. עם זאת, כאשר נאשם מורשע במספר מעשי עבירה קובע סעיף 40ג לחוק העונשין כי יש להבחין בין מצב שבו העבירות מהוות "אירוע אחד", שאז ייקבע המתחם וייגזר העונש ביחס לאירוע ולעבירות כמכלול, ובין מצב שבו העבירות מהוות "אירועים נפרדים", שאז יש לקבוע מתחם ביחס לכל אירוע בפני עצמו. במקרה שכאן שני הצדדים טענו כי יש לראות במכלול המעשים כ"אירוע אחד", ובצדק לטעמי. זאת בשל המטרה המשותפת של המעשים, שהיא לגרום לנפגע לשלם לנאשם סכומי כסף שלטעמו הגיעו לו; ובשל הרצף שלהם ההופך אותם להיות "מסכת עבריינית" אחת (ראו ע"פ 4910/13 ג'אבר נ' מדינת ישראל (29.10.2014)). לפיכך במקרה שכאן ייקבע מתחם ענישה אחד ויוטל עונש אחד כולל, בהתאם לאמור בסעיף 40ג(א) לחוק.

ה(2) מתחם העונש ההולם למעשי הנאשם

14. השיקולים הרלוונטיים לקביעת מתחם העונש ההולם הם, כאמור, הערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה, מידת הפגיעה בו, מדיניות הענישה הנהוגה, ונסיבות הקשורות בביצוע העבירה. אתיחס לשיקולים אלה, וזאת על רקע מעשה ההצתה שבו הורשע הנאשם, אשר מקים עבירה עצמאית של הצתה ובמקביל מהווה חלק ממעשי הסחיטה באיומים, וכן על רקע מעשי הסחיטה באיומים שקדמו להצתה, ובוצעו באמצעות משלוח ההודעות הקוליות.

ה(2)(1) הערכים החברתיים שנפגעו ומידת הפגיעה בהם

15. הערכים החברתיים שעליהם נועדה עבירת ההצתה להגן הם חיי אדם, שלמות גופו, שלמות הרכוש, וכן הסדר הציבורי ותחושת הביטחון האישי של הציבור (ראו והשוו: ע"פ 5376/15 ביטון נ' מדינת ישראל, פסקאות 11 ו-18 (11.2.2016); ע"פ 8622/21 הולר נ' מדינת ישראל (15.5.2022), להלן: עניין הולר; ע"פ 4743/22 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 14 (17.8.2022), להלן: עניין פלוני; ע"פ 4311/12 סורי נ' מדינת ישראל (8.11.2012), להלן: עניין סורי).

16. לעניין מידת הפגיעה בערכים, הרי שבית המשפט העליון עמד על כך ש"ניתן להצביע על מדרגי ביניים של חומרה" במעשי הצתה שונים, וביניהם:

הצתה של נכס בנסיבות שאין לחשוש כי ההצתה תתפשט לרכוש אחר; הצתה של נכס שעלולה להתפשט ולפגוע ברכוש אחר; הצתה של נכס שיש בה פוטנציאל לפגיעה בגוף ובנפש; הצתה של נכס בנוכחותו הקרובה והמיידית של אדם, מה שמגביר את פוטנציאל הפגיעה בגוף ובנפש; הצתה שגרמה בפועל לפגיעה בגוף ובנפש על אף שהמצית לא התכוון לכך (מחשבה פלילית של פיזיות); והצתה בכוונה לפגוע בגוף ובנפש כמו במקרה דנן. מובן כי בתוך מדרגי ביניים אלה יש להבחין בין נסיבות שונות לחומרה או לקולא, כמו ערך הרכוש שהוצת או מספר האנשים שעמדו תחת סיכון של פגיעה

(ע"פ 4036/13 אמארה נ' מדינת ישראל, פסקה 6(5.10.2014), להלן: עניין אמארה; ראו גם ע"פ 1727/14 מימון נ' מדינת ישראל (6.1.2015)).

17. בראי מדרג זה, הרי שבמקרה שכאן מדובר בפגיעה משמעותית: למרבה המזל ההצתה לא גרמה לפגיעה בחיי אדם או בגוף. עם זאת, ההצתה הייתה בעת שהנפגע, אשתו ההרה וששת ילדיהם נוכחים בביתם, וכך גם דיירים אחרים בבית המשותף, והדבר הגדיל את הסיכון הנשקף להם. יוזכר כי הנאשם הורשע כאמור בצורה המוחמרת של עבירת ההצתה, היינו הצתה שמטרתה הייתה לפגוע בבטחת דרי הסביבה או בבני אדם (סעיף 448(א) סיפא לחוק).

18. הערכים החברתיים שעליהם נועדה עבירת הסחיטה באיומים להגן הם שלומו הנפשי של הנפגע, האוטונומיה שלו, זכות הקניין שלו (כאשר הסחיטה נועדה להביא את הנפגע לפעול ברכושו), וכן בטחון הציבור והסדר החברתי, משום שבמעשי הסחיטה יש "כדי לערער את שלטון החוק ולהחליפו בשלטון הבריון" (ראו והשוו: ע"פ 5052/22 סזנוב נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (11.1.2023); ע"פ 5057/22 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (28.12.2022); ע"פ 6918/21 בן נון נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (20.12.2022); ע"פ 4423/22 אבו עמרה נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (30.10.2022); ע"פ 395/22 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקאות 11-15 (18.5.2022); ע"פ 18/20 זועבי נ' מדינת ישראל, פסקה 2 (20.8.2020), להלן: עניין זועבי; ע"פ 2048/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (14.11.2018); ע"פ 602/02 אוחנינה נ' מדינת ישראל, פסקה 2 (22.4.2002)).

19. לעניין מידת הפגיעה בערכים, הרי שגם כאן נקבע כי בעת בחינת חומרת העבירה ניתן לעמוד על שיקולים שונים, וביניהם

ראשית, האם יכולת הבחירה נפגעה בכוח או בפועל? האם הנסחט פעל בהתאם להוראות הסוחט? שנית, מהו אופי האמצעי הזמין שנפגע כתוצאה מהסחיטה, ומה מידת השפעתו על יכולת התכנון והבחירה של הנסחט? והשלישית - מהו פרק הזמן שבו נמשכה הסחיטה.

(ע"פ 395/22 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 15 (18.5.2022)).

20. השיקולים שנמנו הם אפוא השאלה האם הסחיטה צלחה; מה נדרש הנפגע לעשות במסגרת הסחיטה, ומידת הפגיעה הנובעת מכך; וכן פרק הזמן של הסחיטה. לטעמי, לשיקולים מובנים אלה יש להוסיף גם את מהות ועוצמת האיומים, המשליכים על מידת הפגיעה בשלומו הנפשי של הנפגע ועל התוחלת שאכן הסחיטה תצלח.

21. במקרה שכאן, הנפגע לא פעל בפועל בהתאם לרצונו של הנאשם; הפעולה שנדרשה הייתה מתן כסף

(ולא למשל ביצוע מעשים מיניים, שמידת הפגיעה בעטיה חמורה יותר); ובמכלול הסחיטה נמשכה פרק זמן לא מבוטל, אם כי ההודעות עצמן נשלחו במשך כשלושה ימים רצופים ואילו ההצתה בוצעה בחלוף כחודש וחצי, כאשר לא נטען כי במהלך התקופה שביניהם הוסיף הנאשם לפעול כלפי הנפגע. אשר לעוצמת האיומים, הרי שלטעמי בצדק טען הנאשם כי האיומים המשתקפים בהודעות הקוליות אינם ברף הגבוה, וחלק מן ההודעות יכולות להתפרש ככוללות שיח אגרסיבי אך לא מאיים. עם זאת, עוצמת האיומים שהשתקפה במעשה ההצתה הייתה גבוהה ביותר, כעולה מעצם המעשה ומנסיבותיו, שעליהן עמדתי לעיל. לפיכך, מכלול מעשי הסחיטה שביצע הנאשם, לרבות ההצתה, פגעו בערכים החברתיים שביסוד עבירת הסחיטה באיומים במידה משמעותית.

ה(2)(2) נסיבות ביצוע העבירה (סעיף 40ט(א) לחוק)

22. מעבר לנסיבות העולות מעצם תיאור המעשים דלעיל, הרי שמעשי הנאשם היו מתוכננים: כך רצף ההודעות הקוליות ששלח לנפגע, וכך בייחוד מעשה ההצתה, שבוצע לאחר היערכות מבעוד מועד, ובתחכום הכולל רכישת אופנוע בלא רישום בעלות הנאשם עליו ואף החלפת כלי רכב כדי להקשות על זיהוי (ס"ק (1)). המעשים בוצעו על ידי הנאשם לבדו, וממילא הוא אחראי לכולם (ס"ק (2)). הנזק שהיה צפוי להיגרם כתוצאה מן ההצתה הוא משמעותי, שכן בשים לב למיקומה ולעיתויה, היא הייתה עלולה להביא לפגיעה משמעותית בחייהם, בגופם, בנפשם וברכושם של הנפגע ומשפחתו ואף של יתר דיירי הבית. הנזק שהיה צפוי כתוצאה ממעשי האיומים שבהודעות הקוליות הוא פגיעה בשלומם הנפשי של הנפגע ומשפחתו ובאוטונומיה שלהם, אם כי בשים לב למהות ההודעות, כאמור, נראה שהפגיעה הצפויה לא הייתה מן הגבוהות (ס"ק (3)). הנזק שנגרם בפועל בשל מעשה ההצתה הוא פגיעה ברכוש הנפגע וברכוש של השכן, כפי שתוארו לעיל, והדעת נותנת שגם פגיעה בשלומם הנפשי של הנפגע ומשפחתו ושל דיירי הבית. נזק אחרון זה הוא גם הנזק שנגרם בפועל בשל ההודעות הקוליות המאיימות (ס"ק (4)). אשר לסיבות שהביאו את הנאשם לבצע את העבירה, הרי שמתסקיר שירות המבחן וכן מדברי הנאשם ומחומרים נוספים בהליך עלה כי הנאשם ביצע את המעשים על רקע סברתו כי הנפגע הונה אותו והוריד לטמיון הון עתק שהנאשם מסר לו, ולדבריו הדבר גרם לו למצוקה ממשית (ס"ק (5)). איני מביע עמדה לגבי סברתו של הנאשם לגופה, וברי כי אין בה כדי להצדיק את המעשים בשום צורה, אך מניע זה יכול ללמד על ההקשר של המעשים, בהשוואה למשל למצב שבו הם היו מבוצעים לצורך השגת "רווח קל" מנסחט חלש. לא נטען לפגם במידת ההבנה של הנאשם את מעשיו ואת הפסול שבהם, לפגם במידת יכולתו להימנע מהם, למצוקה עקב התעללות ועוד (ס"ק (6)-(9)), ולא נטען כי המעשים בוצעו באכזריות מיוחדת או תוך ניצול חריג של הנפגע (ס"ק (10)-(11)).

ה(2)(3) מדיניות הענישה הנהוגה

23. בסקירת הענישה הנהוגה אתייחס בנפרד למעשה ההצתה שבו הורשע הנאשם, לרבות הסחיטה באיומים שהוא מקים, ולמעשי הסחיטה באיומים שבהודעות הקוליות, שהם בעלי מאפיינים אחרים וחמורים פחות.

ה(2)(3)(1) מדיניות הענישה הנהוגה - הצתה

24. העונש המרבי לעבירת ההצתה - בחלופה שבה הורשע הנאשם שעניינה הוא כאשר ההצתה נעשתה "במטרה לפגוע בבטחת דרי הסביבה או במטרה לפגוע בבני אדם" - הוא 20 שנות מאסר.

25. בית המשפט העליון עמד לא אחת על המסוכנות הרבה הגלומה בהצתת אש. כך למשל צוין כי

האש היא אכזרית. היא חמקמקה. היא עוצמתית. הסכנה הטמונה בה היא רבה, ותוצאותיה אין

לשער. האש יכולה להתפשט תוך שניות ודקות. היא יכולה לגרום לנזק אדיר לרכוש. היא יכולה לגרום למוות. האש לא מבדילה בין אדם אחד לאחר, או בין מי שמעורב בסכסוך כלשהו - 'היעד' של מבצע העבירה - לבין צד שלישי חסר מזל אשר היה במקום הלא נכון בזמן הלא נכון (עניין פלוני, פסקה 14).

26. בית המשפט עמד גם על "המסר העברייני האלים" המשתקף במעשה ההצתה, "שיש בו כדי להטיל אימה ופחד ולפגוע בתחושת הביטחון האישי של הציבור" (עניין סורי, פסקה 3).

27. נוכח אלה, כך צוין, עבירת ההצתה היא "מהחמורות שבספר החוקים" ו"לא בכדי, הועמד העונש המרבי בצידה של עבירה זו, על חמש עשרה שנות מאסר, וכאשר מטרת ההצתה היא פגיעה באתרי טבע, בנכסי המדינה, או פגיעה בבני-אדם, עומד העונש המרבי על עשרים שנות מאסר" (ע"פ 4006/12 מלאך נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (5.2.2013), להלן: עניין מלאך).

28. בשים לב למסוכנות הגבוהה שבמעשי הצתה, כאמור לעיל, הבהיר בית המשפט העליון כי קיים צורך בהשתת "ענישה מרתיעה כאשר לביצוע העבירה קדם תכנון מוקדם, וכאשר גלום במעשה סיכון לחיי אדם ולרכוש" (ע"פ 8125/15 פרוקופנקו נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (19.4.2016), להלן: עניין פרוקופנקו). בהתאם נקבע כי "מדיניות הענישה הנוהגת ביחס לעבירת ההצתה היא להשית עונש מאסר בפועל על מבצעה, בייחוד במקרה בו קדמה למעשה ההצתה התארגנות" (עניין הולר, פסקה 10; ראו גם עניין סורי פסקה 4; וראו כבר לפני שנים ע"פ 7045/12 אלטנאי נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (13.3.2013)). עם זאת, בית המשפט הכיר בכך שהשוני ברמת החומרה של מעשי הצתה שונים, כעולה מ"מדרג החומרה" שהובא לעיל, יוצר גם שוני רב בענישה (עניין פלוני, פסקה 15; עניין מלאך, פסקה 10; עניין אמארה, פסקה 6).

29. יצוין כי לא מכבר נקבע ש"הגיעה אפוא העת להעלות באופן משמעותי את רף הענישה בעבירות הצתה, כאשר העונש הוא המסר אל מול המסר העברייני האלים שבמעשה ההצתה" (עניין פלוני, פסקה 18; לתיאור קודם של מגמת החמרה ראו גם עניין פרוקופנקו, פסקה 5). מנגד הובהר כי "החמרה של רף הענישה צריכה להיעשות במתינות ובהדרגתיות תוך שמירה על עקרון אחידות הענישה ומדרג חומרת ענישה בין המקרים השונים" (ע"פ 510/22 טויטו נ' מדינת ישראל, פסקה 27 (27.12.2022); וראו עניין פלוני עצמו שם).

30. מעבר לחומרת מעשי ההצתה ככלל, בית המשפט העליון עמד באופן ספציפי על חומרת מעשה הצתה של דלת בית מגורים המצויה בבית משותף, כמו במקרה שכאן. הודגש כי "אין זה בלתי סביר שהצתת דלת כניסה לדירה תסתיים באסון כבד ליושבים בה, ואף אם בנסיבות הנזק היה למרבה המזל לרכוש בלבד, למעשים מסוג זה נדרש מחיר מרתיע" (ע"פ 5255/10 רודוניה נ' מדינת ישראל, פסקה טו (27.3.2011); ראו גם עניין פרוקופנקו, פסקה 5; ע"פ 3450/17 דמתי נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (10.1.2018), להלן: עניין דמתי).

31. על רקע האמור, אסקור את הענישה שהוטלה במקרים קונקרטיים של הצתה שניתן לדמותם למקרה שכאן, אשר אל חלק מהם הפנו שני הצדדים בטעוניהם. מרבית הפסיקה שאליה אתיחס היא של בית המשפט העליון, אם כי אפנה גם לשני פסקי דין של הערכאות הדיוניות שעסקו בהצתה כחלק ממעשי סחיטה באיומים (לא מצאתי לנכון להתייחס בפירוט לפסקי דין אחרים שאליהם הפנו הצדדים, השונים בנסיבותיהם מן המקרה שכאן): [4]

בעניין דמתי מדובר היה במי שהורשע בשני מעשי הצתה שביצע בשעת לילה תמורת תשלום, לבקשת אחר שהיה מסוכסך עם הנפגע. בהזדמנות אחת הצית הנאשם רכב הקשור בנפגע, ובהזדמנות שנייה הצית דלת בבית משותף

סובר כי היא דלת דירתו. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 3 ל-6 שנות מאסר בפועל, וגזר על הנאשם 48 חודשי מאסר (לצד הפעלת עונש מאסר על תנאי ועונשים נוספים). בית המשפט העליון קבע כי המתחם הועמד "על הצד הגבוה" אך הוא "איננו חורג באופן קיצוני מהמדיניות הנהוגה", ודחה את הערעור על העונש. המקרה שכאן חמור פחות משום שמדובר היה במעשה הצתה אחד ולא בשני מעשים נפרדים, ובמידה מסוימת גם משום שלא מדובר במעשה שנעשה בתמורה לתשלום. כמו כן לא הובהר מה שוויו הכספי של הנזק שנגרם, אך נראה כי הוא פחות ממה שנגרם שם. מנגד, ההרשעה כאן היא בצורה החמורה יותר של עבירת ההצתה (ולהשלכה של עניין זה ראו ע"פ 5960/13 מדינת ישראל נ' עון, פסקה 9(23.4.2014)), וההצתה אף היוותה כאמור חלק ממסכת הסחיטה באיומים.

בע"פ 6378/18 חג'ג' נ' מדינת ישראל (29.4.2019) הנאשם הצית דלת סמוכה לדירת הנפגע ומשפחתו בשעת לילה מאוחרת, בעת שהם שהו בדירה. כתוצאה מן ההצתה נגרמו פגיעות וסימני פיח. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 24 ל-52 חודשי מאסר וגזר על הנאשם, בעל עבר פלילי מכביד, 36 חודשי מאסר (לצד עונשים נוספים). ערעור הנאשם נדחה. המקרה שכאן דומה אך חמור יותר משום שהוצתה דלת הבית ממש, ההרשעה היא בצורה החמורה של עבירת ההצתה, שאף היוותה כאמור חלק ממסכת הסחיטה באיומים, ונראה שגם הנזק משמעותי יותר.

בע"פ 8347/19 מיהרט נ' מדינת ישראל (17.3.2020) מדובר היה בנאשמים שהציתו באישון ליל חנות בגדים באמצעות שפיכת חומר דליק מתחת לתריס החנות והצתתו. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 24 ל-48 חודשי מאסר בפועל וגזר על הנאשמים 28 חודשים (לצד עונשים נוספים). ערעור הנאשמים נדחה, וצוין גם כי "לא נמצאה חריגה במתחם". המקרה שכאן חמור יותר, משום שההצתה הייתה של דלת בית מגורים בעוד יושביו מצויים בו וכך גם יתר דיירי הבית המשותף. כמו כן ההרשעה היא בצורה החמורה של עבירת ההצתה, שאף היוותה כאמור חלק ממסכת הסחיטה באיומים. מנגד, המעשה לא בוצע בחבורה; המניע לא היה תמורה כספית (ראו הטענה שם, פסקה 5); ונראה שהנזק שנגרם בפועל הוא פחות.

בע"פ 6099/15 אלביליה נ' מדינת ישראל (2.3.2016) (להלן: עניין אלביליה) הצית הנאשם את בית דודו על רקע סכסוך משפחתי. הנאשם הגיע בשעת לילה אל הבית, בעת שהיה ריק מאדם, ודרך חלון חדר השינה העלה בו אש וגרם נזקים כבדים. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 25 ל-50 חודשי מאסר, וגזר על הנאשם, בעל עבר פלילי מכביד לרבות בעבירות הצתה, 43 חודשים (לצד הפעלה מצטברת של עונש מאסר על תנאי ועונשים נוספים). ערעור הנאשם נדחה, תוך שצוין כי מתחם הענישה ראו ו"אף מקל (לפחות ברף התחתון שנקבע)". המקרה שכאן חמור יותר, משום שההצתה הייתה של דלת בית מגורים בעוד יושביו ודיירי הבית המשותף מצויים בו. כמו כן ההרשעה היא בחלופה החמורה יותר של עבירת ההצתה והיא אף היוותה כאמור חלק ממסכת הסחיטה באיומים. מנגד, ההצתה נעשתה על סף הדלת ולא באמצעות החדרה של החומר לתוך הבית, וגם הנזק היה פחות.

בע"פ 98/20 כהן נ' מדינת ישראל (11.6.2020) (להלן: עניין כהן) הצית הנאשם מרכז לנפגעי סמים לאחר שהפנה איומים בכתב למנהלת שלו, וגרם לו נזקים כבדים. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 24 ל-48 חודשי מאסר וגזר על הנאשם, בעל עבר פלילי מכביד, 30 חודשי מאסר (לצד עונשים נוספים). ערעור הנאשם נדחה, תוך שבית המשפט העליון ציין כי מתחם הענישה נקבע "על הצד המקל" ותוך התייחסות לענישה בעבירות הצתה בחלופה החמורה פחות. המקרה שכאן חמור יותר, משום שההצתה הייתה של דלת בית מגורים בעוד יושביו ודיירי הבית המשותף מצויים בו, אולם מנגד ההצתה נעשתה על סף הדלת ולא באמצעות החדרה של החומר לתוך הבית, וגם הנזק היה פחות.

בעניין פרוקופנקו מדובר היה במי שאיים על שכנתו ובהמשך הצית את דלת דירתה בשעת בוקר ונותר עומד מחוצה לה. הנפגעת התעוררה לריח העשן, פתחה את הדלת ואז הנאשם גידף אותה ואיים כי ישרפנה. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 12 ל-36 חודשי מאסר בפועל, וגזר על הנאשם 22 חודשים (לצד עונשים נוספים). בית המשפט העליון דחה את ערעור הנאשם, ואף קבע כי המתחם "אינו מגלה סטייה ממדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים". עם זאת, נראה כי בקביעה זו ניתן משקל ממשי לכך שמדובר היה בנאשם שסבל ממצב נפשי מורכב ומתפקוד ברמה שכלית גבולית, כעולה גם מכך שכל אותם "מקרים דומים" שהובאו בפסק הדין היו בענינים של נאשמים שסבלו ממגבלות מעין אלה. עוד יצוין כי המקרה שכאן חמור יותר גם משום שנעשה שימוש בחומר דליק נזלי (ולא רק בקרטונים ובניירות), כך שפוטנציאל הנזק היה גדול יותר. כמו כן כאן הנאשם לא נותר לעמוד בסמוך לאש, וממילא לא היה יכול לנטר אותה ולנסות לכבותה לו הייתה מתפשטת יתר על המידה.

בת"פ (מחוזי י-ם) 19464-05-21 מדינת ישראל נ' גולן (8.6.2022) הנאשם התקשר לנפגע מספר פעמים ואיים עליו כי אם לא ישלם לו סכום שלטענתו הוא חייב לו יפגע בו. בין היתר הצית הנאשם פיסת נייר והניחה בתיבת הדואר של עסק הנפגע, שנשרפה. בחלוף מספר ימים הצית הנאשם חפצים והשליך אותם לעבר העסק, ובשל כך נגרמו נזקים בחצר. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם למכלול מעשי הנאשם נע בין 30 ל-60 חודשי מאסר וגזר על הנאשם עונש ברף התחתון של המתחם. המקרה שכאן חמור יותר, משום שההצתה הייתה של דלת בית מגורים בעוד יושביו ודיירי הבית המשותף מצויים בו, וגם ההרשעה היא בחלופה החמורה יותר של עבירת ההצתה. עם זאת מדובר היה באירוע הצתה יחיד ולא בשני אירועים כמו שם.

בת"פ (מחוזי חי') 14077-07-19 מדינת ישראל נ' חסן (23.2.2020) הנאשם ושניים אחרים נכנסו למתחם עסקו של הנפגע בשעת לילה מאוחרת, הציתו את העסק באמצעות חומר דליק וגרמו נזק כבד לו ולעסקים סמוכים. בהמשך התקשר הנאשם לנפגע ודרש ממנו תשלום, בציינו כי ניתן לשרוף גם עסקים נוספים שלו ותוך איום שיפגע בבני משפחתו.^[5] בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם בגין מעשה ההצתה נע בין 30 ל-50 חודשי מאסר והמתחם בגין הסחיטה נע בין 24 ל-42 חודשי מאסר. על הנאשם נגזרו 36 חודשי מאסר בגין עבירת ההצתה ו-30 חודשי מאסר בגין הסחיטה, כאשר 12 חודשים ירוצו באופן חופף. במקרה שכאן החשש לפגיעה בחיי אדם היה גדול יותר, והנאשם הורשע בחלופה החמורה יותר של עבירת ההצתה, אולם הוא לא התפרץ לתוך הדירה, לא ביצע את המעשה בחבורה, והנזק לרכוש היה קטן יותר.

32. בין פסקי הדין שנסקרו קיימת שונות בעונשים המתאימים, כמתבקש נוכח ההבדלים שבין נסיבות כל נאשם ונאשם. קיימת ביניהם שונות גם במתחמי העונש ההולמים. חלק משונות זו ניתן להסביר בהבדלים מסוימים בנסיבות ביצוע העבירה, שעל אילו מהם עמדתי לעיל בעת ההשוואה בין כל פסק דין לבין המקרה שכאן. חלק ממנה יכול לנבוע גם מהבדלי גישה עונשית. בעת קביעת מתחם העונש ההולם על יסוד מדיניות הענישה הנהוגה, יהיה אפוא צורך לשקלל גם את ההבדלים הנזכרים, תוך מתן משקל גדול יותר לפסקי הדין המאוחרים יותר, בייחוד נוכח מגמת החמרה שעליה עמדתי (פיסקה 29 לעיל).

ה(2)(3)(2) מדיניות הענישה הנהוגה - סחיטה באיומים

33. העונש המרבי לעבירת הסחיטה באיומים בחלופה שבה הורשע הנאשם הוא שבע שנות מאסר.

34. בית המשפט העליון עמד על "חומרתי וכיעורה של סחיטה באיומים - עבירה אשר מצדיקה הטלת עונשים מחמירים ללא הקלות ופשרות" (ע"פ 6918/21 בן נון נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (20.12.2022)).

35. עוד התייחס בית המשפט לחומרה היתרה הנובעת מכך שעבירה זו, מעצם טיבה, עלולה להניא את הנפגע מלפנות לגורמי אכיפת החוק, מחשש להתממשות האיומים. הודגש כי

במקרים של סחיטה באיומים, קיימת מעין 'הרתעת חסר' אינהרנטית, הנובעת מכך שהנסחט חושש לפנות למשטרה, שמא יגלה הסוחט את דבר הפנייה, ויממש את איומו... מכאן, שעל מנת ליצור 'הרתעת רבים' (סעיף 40 לחוק העונשין) אופטימלית, יש להחמיר בעונש עצמו, וכך להביא ל'תוחלת נזק' הולמת, אשר הסוחט הפוטנציאלי יביא בחשבון, בטרם יבחר לעשות מעשה.

(ע"פ 395/22 הנזכר, פסקה 17; וראו והשוו: ע"פ 5052/22 סזונב נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (11.1.2023); ע"פ 5057/22 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 24 ו-26 (28.12.2022); ע"פ 2048/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (14.11.2018); ע"פ 6774/01 מדינת ישראל נ' אל עלוין (1.11.2001)).

36. במקרה שכאן, לא מן הנמנע כי הייתה "הרתעת חסר" כאמור, שכן הנפגע לא הגיע להעיד בתחילה, והתייצב רק בעקבות צו הבאה. גם אז נמנע הנפגע להשיב לשאלות שהפנו אליו הצדדים. התנהלות דומה הפגין הנפגע בחקירה, ומן התסקיר עולה כי הוא הביע חשש משמעותי מן הנאשם (הגם שהנאשם עצמו טען כי יחסי הכוחות בין השניים היו הפוכים).

37. על רקע האמור, אסקור את הענישה שהוטלה במקרים קונקרטיים של סחיטה באיומים שניתן לדמותם למעשי הסחיטה שבהודעות הקוליות ששלח הנאשם לנפגע. חלק מפסקי הדין הם כאלה שהנאשם הפנה אליהם (המאשימה לא הפנתה לפסקי דין במקרים מעין אלה).

בעניין זועבי הנאשם התקשר אל הנפגע שלוש פעמים ואיים עליו כדי לגרום לו לשלם חוב לאחר. בשיחה אחת איים הנאשם על הנפגע כי אם לא ישלם את החוב הוא יוריד אותו מרכבו וייקח את הרכב, בשיחה שנייה איים עליו כי אם לא ישלם את החוב הוא יוכפל, ובשיחה שלישית ציין "אתה לא יודע מי אני". בעקבות האיומים שילם הנפגע חלק מן הסכום. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 12 ל-30 חודשי מאסר והטיל עונש ברף התחתון של המתחם לצד עונשים נוספים. בית המשפט העליון דחה את הערעור, בציינו כי "הטלת שנת מאסר בפועל בגין המעשה אינה מבטאת חומרה יתירה, ותומכת באינטרס הציבורי להילחם נגד תופעה זו" של סחיטה באיומים. המקרה שכאן דומה לטעמי מבחינת רמת האיומים ואופן השמעתם (אם כי שם באחת ההזדמנויות הנאשם ציין כי ביקר במשרד הנפגע, וכאמור הנפגע גם שילם חלק מן הסכום).

בת"פ (מחוזי ב"ש) 48100-03-22 מדינת ישראל נ' עמוס (15.11.2022) הנאשם התקשר אל הנפגע ושלח לו הודעות מספר פעמים במהלך יומיים, תוך שאיים עליו כי אם לא יבטל את השתתפותו במרכז לרכישת בית פרטי יבולע לו. בין היתר איים הנאשם כי יפגע בילדי הנפגע, ידקור את הנפגע בראשו, ישים לו מטען חבלה ברכבו, ישרוף את הבית שירכוש, ועוד. בעקבות זאת חזר בו הנפגע מהצעתו במרכז. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 18 ל-36 חודשי מאסר בפועל, וגזר על הנאשם עונש של 20 חודשים לצד עונשים נוספים. המקרה שכאן חמור פחות מבחינת מהות האיומים ומשום שהנפגע לא ביצע את רצון הנאשם, והנאשם אכן הורשע בחלופה החמורה פחות של העבירה.

בת"פ (מחוזי חי') 34070-11-15 מדינת ישראל נ' חסן (10.5.2016) הנאשם איים על הנפגע בשיחות טלפוניות כי אם לא ישלם את חובו הוא יפגע בגופו. בעקבות זאת שילם הנפגע חלק קטן מן החוב. בהמשך ירה מאן דהוא על בית

הנפגע וכשזה סיפר על כך לנאשם אמר לו הנאשם כי "טוב מאוד שירו לבית... הפעם הזו לא יהיה ירי, יהיה רצח" והשמיע איומים נוספים. בשלב נוסף נפגש הנאשם עם הנפגע וגם שם איים כי יירה בו וכי יפגע בגופו. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 10 ל-30 חודשי מאסר בפועל, וגזר על הנאשם 16 חודשים. בהמלצת בית המשפט העליון חזר בו הנאשם מערעורו (ע"פ 5100/16). המקרה שכאן חמור פחות שכן האיומים היו פחות קונקרטיים; נעשו בשיחות טלפון ולא במפגש; ולא הביאו את הנפגע לבצע את רצון הנאשם, ועל כן הוא הורשע בחלופה החמורה פחות של העבירה.

בת"פ (מחוזי חי') 37914-03-22 מדינת ישראל נ' גמאסייה (29.9.2022) הנאשם דרש מן הנפגע לשלם לו תמורת "עבודה" שכביכול החל לבצע עבורו (של פגיעה באחר). הנאשם שלח לנפגע מסרונים רבים, ובין היתר אמר שלא ישכח להתקשר אליו "כי זה מעלה לי עצבים" ו"אני אראה לך... זה נהיה לך יותר רע", ובהמשך הגיע לדירתו עם אחרים, איים כי אם לא יקבל את שביקש יפגע בביתו של הנפגע ועוד. בעקבות זאת שילם הנפגע סכום כלשהו, והתחייב לשלם סכומים נוספים. גם בהמשך איים הנאשם על הנפגע ואף התייצב פעם נוספת בדירתו. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 22 ל-40 חודשי מאסר, ועל רקע נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה, ובכללן עבר פלילי מכביד, גזר על הנאשם הנזכר עונש של 31 חודשים. בהמלצת בית המשפט העליון חזר בו הנאשם מערעורו (ע"פ 7663/22). המקרה שכאן חמור פחות, הן מבחינת מהות האיומים, הן מבחינת האינטנסיביות שלהם, הן מבחינת העובדה שהאיומים הושמעו באמצעות הודעות קוליות ולא במפגשים כפויים פנים אל פנים בבית הנפגע, והן משום שהנפגע לא פעל על פי האיומים.

בת"פ (מחוזי חי') 64753-11-15 מדינת ישראל נ' ג'אן (25.5.2016) מדובר היה באירוע שבמסגרתו איימו הנאשמים על הנפגע בפגיעה בגופו כדי שישלם חוב נטען. מי מהנאשמים אף הניף לעבר הנפגע אלה, והם גם דחפו את הנפגע וחטפו את תיקו. נקבע כי מתחם העונש ההולם נע בין מספר חודשי מאסר, שיכול שיבוצעו בעבודות שירות, לבין 18 חודשי מאסר בפועל. על הנאשמים נגזרו 6 חודשי מאסר שירוצו בדרך של עבודות שירות לצד עונשים נלווים. המקרה שכאן חמור פחות, שכן האיומים היו בהודעות קוליות ולא נוצר עימות פיסי.

בת"פ (אשדוד) 50029-02-17 מדינת ישראל נ' בן שבת (7.5.2019) מדובר היה באיומים מילוליים נמשכים שאיים הנאשם על הנפגע כדי לקבל בחזרה סכום שמסר לו במסגרת עסקת מקרקעין. בין היתר אמר הנאשם לנפגע בשיחת טלפון "אני אפרק אותך... אני אקריב אותך כמו שאתה הקרבת לי את הבית", ציין בעת מפגש ביניהם כי הוא "יתאבד עליו", ובשיחה נוספת איים כי יגיע אליו למחרת השיחה באמרו "אני אעשה הכל שאני איעצר מחר". במסגרת הסדר הוסכם שהמאשימה תעתור לעונש של 6 חודשי מאסר שניתן יהיה לרצותם בעבודות שירות. בית המשפט קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 4 ל-14 חודשי מאסר, וגזר על הנאשם - בן 64 נעדר עבר פלילי - עונש ברף התחתון של המתחם, שירוצה בעבודות שירות. המקרה שכאן חמור פחות מבחינת התמשכות האיומים ומבחינת העוצמה שלהם, והם אף לא הביאו את הנפגע לפעול כפי שביקש הנאשם, בעוד ששם חלק ממבוקשו של הנאשם ניתן לו.

38. הדברים שנאמרו בפיסקה 32 לעיל בנוגע לשונות בין פסקי הדין שהתייחסו למעשי ההצתה, נכונים גם ביחס לפסקי הדין שכאן (להבדלים אפשריים בנוגע לגישה העונשית השווה למשל את עניין זועבי לת"פ 64753-11-15 הנזכר). גם כאן יהיה אפוא צורך לשקלל את ההבדלים הנזכרים, תוך מתן משקל גדול יותר לפסקי הדין המאוחרים יותר.

ה(2)(4) המסקנה בעניין מתחם העונש ההולם למעשי הנאשם

39. המסקנה בעניין מתחם העונש ההולם במקרה שכאן צריכה לשקלל כאמור את הערכים החברתיים

שנפגעו ואת מידת הפגיעה שבהם, כעולה ממה שצוין; את נסיבות ביצוע העבירות על ידי הנאשם; ואת מדיניות הענישה הנהוגה, שאליה התייחסתי לעיל, הן ביחס לעבירת ההצתה והן ביחס לעבירת הסחיטה באיומים. בשקלול כל אלה סבורני כי מתחם העונש ההולם למעשי הנאשם, במכלול, נע בין 37 ל-67 חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר על תנאי.

40. כמו כן בשים לב לפגיעה בנפגע ובמשפחתו, סבורני כי מתחם העונש ההולם אמור לכלול עונש של פיצוי לנפגע, וכן לשכן שרכבו ניזוק. המחלוקת הכספית בין הנאשם לנפגע, שעמדה בבסיס מעשי הנאשם, צריכה להתברר בהליך מתאים ואינה רלוונטית לעניין זה.

ה(3) נסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה והעונש הראוי לנאשם בתוך המתחם

41. בגזירת עונשו של הנאשם בתוך המתחם יש להתחשב בנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה.

42. במקרה שכאן מדובר בנאשם כבן 36 נעדר עבר פלילי. הנאשם גדל בנסיבות משפחתיות מורכבות, כפי שפורט בתסקיר ובחוות הדעת מטעמו, ומצוי במצב רפואי ונפשי שאינם מיטביים. ניכר כי שהותו הנמשכת של הנאשם מאחורי סורג ובריה מציבה לפניו קשיים, וכך גם בפני משפחתו (ויש לציין בהערכה את השפעתה המיטיבה של רעיית הנאשם, כעולה גם מן התסקיר ומחוות הדעת מטעם הנאשם).

43. יש ליתן משקל של ממש לכך שבסופו של דבר הנאשם נטל אחריות על מעשיו. הנאשם אף הביא לחיסכון חלקי במשאבים שיפוטיים ובמשאבי גורמי האכיפה. אמנם, הנאשם עשה זאת כאמור לקראת תום שמיעת העדויות, ובמובן זה המשקל של נטילת האחריות והחיסכון במשאבים הוא פחות משמעותית ביחס למצב שבו הוא היה עושה כן מראש. עם זאת, עדיין יש לטעמי ליתן לכך משקל לא מבוטל, כאמור. כמו כן יש משקל לכך שהנאשם עצור פרק זמן ממושך, ותנאי המעצר נוקשים מתנאי המאסר.

44. מנגד, יש ליתן משקל לצורך להרתיע את הנאשם, בייחוד נוכח הערכת שירות המבחן כי קיים סיכון גבוה להישנות עבירות דומות מצדו. גם בחוות הדעת מטעמו של הנאשם, שכללה הערכה בדבר "פוטנציאל שיקומי" שלו, צוין כי תובנותיו בנוגע לטיפול הן "ראשוניות"; כי הוא אינו מכיר בנזקקותו לטיפול בנוגע לשימוש באלכוהול; וכן הודגשה האימפולסיביות שלו.

45. באיזון בין השיקולים השונים, אני סבור שיש לגזור על הנאשם עונש של 45 חודשי מאסר בפועל, המצוי בחלק העליון של השליש התחתון של המתחם, וזאת בנוסף למאסר על תנאי כפי שיפורט להלן. כמו כן בשים לב לעוצמת הפגיעה בנפגע ובמשפחתו ומנגד למכלול נסיבות יחסי הנאשם והנפגע והמורכבות שלהם, סבורני כי יש להטיל על הנאשם לפצות את הנפגע בסך של 4,000 ₪. כמו כן יש להטיל על הנאשם לפצות את השכן שרכבו ניזוק בסכום זהה.

ו. סיכום

46. על יסוד האמור לעיל, נגזרים בזאת על הנאשם העונשים הבאים:

א. 45 חודשי מאסר בפועל, שיימנו החל ממועד מעצרו במסגרת ההליך

שכאן.

ב. מאסר על-תנאי לתקופה של 10 חודשים למשך שנתיים מיום שחרורו.

התנאי הוא שהנאשם לא יעבור עבירת הצתה או עבירת אלימות אחרת מסוג פשע, לרבות סחיטה באיומים.

ג. מאסר על תנאי לתקופה של 5 חודשים למשך שנתיים מיום שחרורו. התנאי הוא שהנאשם לא יעבור עבירת אלימות מסוג עוון, לרבות איומים.

ד. פיצוי לנפגע בסך של 4,000 ₪. הפיצוי ישולם ב-10 תשלומים חודשיים שווים, החל מיום 1.9.23 ובכל 1 בחודש שלאחר מכן. ככל שלא ישולם אחד התשלומים במלואו ובמועדו, יעמוד הסכום כולו לפירעון מיידי (בניכוי הסכומים ששולמו).

ה. פיצוי לשכן שרכבו ניזוק בסך של 4,000 ₪. הפיצוי ישולם בהתאם לפרטי השכן המופיעים בסעיף 11(ג) לכתב האישום המתוקן, וזאת ב-10 תשלומים חודשיים שווים, החל מיום 1.9.23 ובכל 1 בחודש שלאחר מכן. ככל שלא ישולם אחד התשלומים במלואו ובמועדו, יעמוד הסכום כולו לפירעון מיידי (בניכוי הסכומים ששולמו).

47. יש לקוות כי לאחר שחרורו של הנאשם ממאסרו הוא אכן ישקם את חייו בחיק משפחתו, כפי שהצהיר שבכוונתו לעשות.

48. ניתן לערער על פסק הדין בתוך 45 ימים.

ניתן היום, ב' אב תשפ"ג, 20 יולי 2023, בהעדר הצדדים.

[1] יוער כי התעתיק שבכתב האישום שונה במעט, ככל הנראה בטעות.

[2] פשר המילה לא הובהר, אפשר שהכוונה היא ל"פשע".

[3] יוער כי בנוגע לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה טען הנאשם בנוסף כי מאחת העדויות עלה שהנפגע ביצע כלפיו מעשה אסור, וכי קיימת אפליה בינו לבין הנפגע שלא הועמד לדין בגין מעשהו זה. איני סבור שיש ליתן לכך משקל ממש: ראשית, העובדות הרלוונטיות לא פורטו בכתב האישום המתוקן שבו הודה הנאשם ולא נקבעו בהכרעת דין מנומקת. בלא קביעת ממצאים עובדתיים בדרך המקובלת, אין לטעמי להתייחס אליהן לראשונה במסגרת גזר הדין. שנית, מן

העדות שאליה הפנה הנאשם עלה לכאורה כי המעשה בוצע כחלק משרשרת אירועים הכוללים מעשים אסורים אחרים של הנאשם, שגם הם לא נכללו בכתב האישום המתוקן. אין אפוא מקום להביא בחשבון רק את אותו חלק של טענות עובדתיות, חיצוניות לכתב האישום המתוקן, הפועל לטובת הנאשם, תוך התעלמות מן ההקשר הכולל שעלול לפעול גם לחובתו. משכך, את הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה יש לבסס על עובדות כתב האישום המתוקן או על עובדות אחרות שעליהן הוסכם, ועליהן בלבד.

[4] כך למשל המאשימה הפנתה לע"פ 4743/22 הנזכר, אך באותו מקרה מדובר היה בהצתה שבוצעה בחבורה, תוך התפרצות לבית עסק ושפיכת כמות גדולה של חומר דליק על רכבי יוקרה, והנזק שנגרם עלה על מיליון ₪.

הנאשם מצידו הפנה אל שורה של פסקי דין של בתי המשפט המחוזיים. אלא שבת"פ (מחוזי י-ם) 11734-06-22 ובת"פ (מחוזי י-ם) 17823-02-19, מדובר ביידוי בקבוק תבערה או הצתת מצלמות רחוב על רקע לאומני, היינו בנסיבות שונות לחלוטין מן המקרה שכאן. ת"פ (מחוזי ב"ש) 27470-12-16 גם הוא פחות רלוונטי, שכן שם צוין כי בקביעת המתחם ניתן משקל ממשי לגילם הצעיר של הנאשמים, ולהשלכותיו על יכולתם להבין את מעשיהם ואת הפסול בהם, נסיבות שאינן מתקיימות במקרה שכאן. נתתי דעתי למקרים נוספים של פסיקת בתי המשפט המחוזיים שאליהם הפנה הנאשם, הגם שנסיונותיהם אינן זהות לאלה שכאן: כך למשל בת"פ (מחוזי חי') 5254-04-21 נקבע מתחם של בין 24 ל-48 חודשי מאסר בפועל, אם כי שם מדובר היה בהצתת דירה ריקה מיושביה; שלא כחלק ממעשי סחיטה באיומים; ובהרשעה בצורה החמורה פחות של עבירת ההצתה. בת"פ (מחוזי י-ם) 165-05-20 נקבע מתחם של בין 20 ל-50 חודשי מאסר בפועל, אם כי שם מדובר היה בהצתה של מבנה ציבורי לאחר שהנאשם וידא שאין במקום אנשים ושלא כחלק ממעשי סחיטה באיומים. בת"פ (מחוזי מר') 19019-10-16 מדובר היה בהצתת אצטדיון ריק על רקע אידיאולוגי. מקרה זה הוא בעל מאפיינים שחלקם חמורים יותר וחלקם חמורים פחות מן המקרה שכאן, ונקבעו בו מתחמים של 20 עד 52 חודשי מאסר בפועל ו-24 עד 56 חודשי מאסר בפועל (בהתאם לחלקו של כל נאשם). בת"פ (מחוזי חי') 483-12-16 מדובר היה בשלושה מעשי הצתה שנעשו בסמיכות זמנים, ובשטח פתוח המצוי ליד מבני מגורים, בין היתר לשם הבעת מחאה, ונקבע מתחם של בין 2 ל-5 שנות מאסר. בת"פ (מחוזי י-ם) 39631-12-21 מדובר היה בשני מעשי הצתה של כלי רכב, ובית המשפט כיבד את הסדר הטיעון שבמסגרתו הוסכם על הטלת עונש של 33 חודשי מאסר בפועל (לצד עונשים נוספים).

[5] יוער כי המאשימה הפנתה אל ת"פ (מחוזי חי') 13908-07-19, שהוא פסק הדין שניתן באותה פרשה בעניינם של שני האחרים, אולם נראה כי פסק הדין דלעיל מתאים יותר לנסיבות המקרה שכאן, שכן הוא עוסק במי שהתקשר בעצמו אל הנפגע. מכל מקום, בהליך בעניינם של האחרים קבע בית המשפט המחוזי כי מתחם העונש ההולם בגין מעשה ההצתה נע בין 24 ל-50 חודשי מאסר, והמתחם בגין הסחיטה נע בין 18 ל-48 חודשי מאסר. על אחד האחרים נגזר עונש מאסר בפועל הזהה לזה של הנאשם, ועל השני נגזר עונש של 46 חודשים.